

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Udrag fra Haandbog i Verdens-Historien. Anden Deel

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Grundtvigs værker", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University, s. 681. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1836_518A_2-txt-shoot-idm38989.pdf (tilgået 02. maj 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Sætte vi os imidlertid tilbage i den Tid, vi tale om, i Midten af det Femtende Aarhundrede, da aabner sig kun liden Udsigt til en saadan Oplysning, i Pagt med den *Christne Tro* og Folkenes *Moders-Maal*; thi vel har der i Aarhundredets Begyndelse lydt en mærkelig Røst for begge Dele, mod Pave og Tigger-Munke, Røsten af *Johan Huss*, som blev brændt paa Kirke-Stævnet i *Costniz* (1415), men han havde hjemme i *Bøhmen*, et ellers i Verdens-Historien ubekendt Land, hans *Moders-Maal* (Slavonisk) laae langt baade fra de *Gothiske* og *Romanske*, og det Sværd, hans Tilhængere førde, drog de vel med Rette for deres Samvittigheds-Frihed, men kunde dog umuelig overbevise Nogen med om Ægtheden af deres Oplysning. Og gjæste vi nu Sædet for den herskende Oplysning, som *Pari682ser*-Høiskolen var i stræng videnskabelig, men *Italien* baade i *poetisk* og *borgerlig*, og derved i en Alt giennemgribende Retning, da aabner det kun bedrøvelige Udsigter; thi medens Man i *Paris* sædvanlig trættes om Keiserens Skiæg og altid om Rangen i Spidsfindighed, er Tanke-Gangen i *Italien* saa aandløs *Romersk*, vantro og tyrannisk, at Skolen der kun synes skikket til at gjøre Ondt værre. I det *Fjortende* Aarhundrede har *Toskana* vel havt *Digtere* og *Historie-Skrivere* paa *Moders-Maalet*, som den lærde Verden endnu beundrer, og saadanne splinternye *Classiske* Skribenter, som *Dante*, *Petrark*, *Boccac* og Brødrene *Villani*, er tilvisse *Sær-Syn* i den sene *Middel-Alder*, men om deres Retning end havde været den allerfortræffeligste, vilde det dog ikke trøste os, da *Latinen* efter deres Tid selv i *Florens* fortrængte *Moders-Maalet*. Naar Man imidlertid veed, det var ingenlunde af Spydighed men af dyb Beundring *Dante* valgde *Virgil* til sin Veileder gennem Helvede og *Skiaers-Ilden*, og veed at *Petrark* ventede Udødelighed ingenlunde af sine italienske *Smaa-Digte*, men af sit *Latinske* Helte-Digt over *Romeren Scipio*, da følger det af sig selv, at de *Italienske* *Classikere* var saa *Latinske* og *Romerske* som mueligt, og at *Boccac* tillige var en stor Velynder af det *Græske*, gjør ingen Forskiel, da det kun var *Græsken* betragtet med *Romerske* Øine og forklaret af *Byzantinere*. Den *Italienske* *Oplysning* var da ganske den os kun alt for vel bekiendte fra *Augusti* "gyldne Dage", at *Menneske-Livet* er et *Skue-Spil*, hvor *Slumpe-Lykke* uddeler Rollerne, saa *Konsten* er kun den at spille med Smag især til eget *Morskab*; at *Religion* er et *Foster* af *Præste-Bedrag* og i oplyste Tider kun en *Pøbel-Klemme*, *Vidskab* er *Klogskab* paa sin egen *Fordeel*, *Poesi* og *Konster* *Stads* for de *Rige*, den største *Uret* behøver blot ordenlig at gjøres til *Lov* for med det Samme at blive *Ret*, og den største *Tyran* behøver blot at smigre for *Pøbelen*, besolde de *Lærde* og *beskæftige* *Konstnerne*, for at blive en "*Lands-Fader*", *Forgudelsen* værdig. Lægger Man nu hertil, at *Latinen* ei engang i *Italien* var *Folke-Sprog*, at derfor *Over-Troen* paa "*Bøger og Penne*", som langt bedre *Oplysnings-Midler* end *Munde* og *levende Røster*, tog daglig til, og at de *Byzantinske Dreng-Skoler* havde ynglet saaledes, at blot i *Florens* regner Man 10000 *Børn* lærde aarlig at læse; da har Man *Forestillingen* om den *sletteste* og *dødeste* *Oplysning*, der lader sig tænke, en *Oplysning*, der bestandig gjorde *Bedragerne* snuere, *Tyrannerne* dristigere, *Lærdommen* dødere og *Folket* dummere, *forværrede*, med et Ord, Alt hvad den berørde. De lærde *Byzantinere*, som under *Tyrkernes* *Fremgang* og ved *Konstantinopels* *Fald* flygtede til *Italien* og *Frankrig*, bidrog vist nok til at udbrede lidt *Græsk* *Sprog-Kundskab* i en videre *Kreds*, men *Græsk* var endnu mindre end *Latin* de nye *Folks* *Moders-Maal*, og *Flygtningerne* fra de *Dødes* *Rige* bragde naturligviis ikke *Livet* med sig, de *Indfødte* i *Tyranniets* tusindaarige *Hjemstavn* duede kun slet til at være *Retten* og *Frihedens* *Tals-Mænd*.